
Fasilitasie Verslag: SARAO en SANPARKS

Publieke Deelname Proses: Samevattende verslag

April 2018

Vorberei vir:

Mev. Alice Pienaar Marais – SARAO

And Mnr. André Spies - SANParke

Datum:

30 Mei 2018

Vorbey deur:

Christian F Gerhardt

NCC Environmental Services

T • 021 702 2884

E • info@ncc-group.co.za

TABLE OF CONTENTS

1	UITVOERENDE OPSOMMING.....	3
2	INLEIDING.....	4
3	AGTERGROND EN DOEL VAN DIE PUBLIEKE DEELNAME PROSES.....	5
4	BEKOMMERNISSE EN UITDAGINGS EN IMPLIKASIES OP DIE GEWENSTE STAAT	6
5	SPEZIALE EIENSKAPPE	8
6	SLOTSOM.....	10

1 UITVOERENDE OPSOMMING

'n Startegiese Omgewings Assesserings (SOA) proses was deur die Suid Afrikaanse Radio Astronomie Sterrewag (SARAO) onderneem waarin 'n Geïntegreerde Omgewings Bestuursplan (GOBP) geskryf was. Huidiglik is SARAO steeds in die proses om toestemming te bekom vir die GOBP van die Department van Omgewingsake. Die SOA was deur die Minister van Omgewingsake vir kommentaar gepubliseer en alle kommentaar sal ingesluit word in 'n gekorigeerde SOA verslag wat dan deur die Minister vir goedkeuring oorweeg word. Die GOBP stipuleer dat SARAO 'n landsbestuurder moet aanstel om die omgewings apekte van die SKA area te bestuur. Dit word voorgestel dat die Suid Afrikanse Nasionale Parke (SANParke) hierdie land bestuurs funksie moet vervul.

'n Park Bestuurs Plan moet deur SANParke opgestel vir 'n Nasionale Park as deel van die voorgesrewe proses in die Nasionale Omgewings Bestuurs: Beskermede Area Wet. As deel van die publieke deelname proses was n reeks werkswinkels gehou in Williston, Brandvlei en Carnarvon.

Die volgende items was deur die werkswinkel bespreek:

- Bekommernisse en vrae van die gemeenskap oor die Nasionale Park deur die belanghebbende partye.
- Toekomstige bestuurs voostelle in terme van die voorgestelde Nasionale Park in terme van 'n voorgestelde begeerlikheid rondom Park bestuur.
- Die risiko's verbonde aan die proklamasie van die voorgestelde Nasionale Park.
- Spesiale eienskappe wat die voorgestelde Nasionale Park en die omliggende omgewing uniek maak.

Die items wat in die werkswinkel geadreseer was is in die verslag ingesluit. Die verslag sal deur SANParke gebruik word vir doelwit skepping wat dan in die plan ingesluit word.

2 INLEIDING

'n reeks Werkswinkels was tussen die 24ste tot 26ste April 2018 gehou in Williston, Brandvlei en Carnarvon as deel van 'n publieke deelname proses om 'n National Park Bestuurplan te skryf. Die Nasionale Park Bestuur Plan is 'n wetlik vereiste vir die voorgestelde Nasionale Park. Die opstel van 'n Park Bestuursplan is 'n wetlike vereiste vir alle Nasionale Parke in Suid Afrika. Die werkswinkel mik daarna om met belanghebbendes sleutel kwessies te bespreek sodat die inligting wat verky word gebruik kan word om die gewenste staat van die park te ontwikkel.

Dit was duidelik dat sommige van die besprekings punte wat tydens die werkswinkel reeks onder die aandag van die panel gebring was deur die deelnemers algemeen voorgekom het in al drie of twee van die werksinkels. Hierdie punte was meestal as bekommernisse uitgewys deur die deelnemers. Die punte wat onder die aandag gebring was, is as volg:

- Moontlike heining spesifikasie tekortkominge met btrekking tot problem dier beheer.
- Die moontlike vermeerdering van problem diere binne die voorgestelde Nasionale Park.
- Die impak van sterftes op produksie vee as gevolg van die moontlike probleem dier bevolkings groei.
- Ekonomiese impak en implikasies weens hoër vee verlies.
- Werskepping en ekonomiese opheffingvan die omliggende gemeenskappe
- Toerisme moontlikhede wat die plaaslike gemeenskap en SANParke sal bevoordeel.

Sommige van die uikomstes van die werskwinkels was:

- 'n vergadering gaan met die naburige eieinaars gehou word met btrekking tot die heining spesifikasie.
- terug kerende vergadering gaan in Carnavorn gehou word in terme van die versoek gerig deur die spesifieke werkswinkel.
- Inligting wat tydens die werks winkels gehef was gaan gebruik word vir die doelwit stelling in die Nasionale Park Bestuurs Plan om die gewenste staat daar te stel.

Elke punt van bespreking wat in werksinkels geopper was gaan in 'n werkswinkel verlag aangeteken word. Daar sal individuele verslae vir die verskillende werksinkels geskryf word asook 'n samevattende verslag. Hierdie verslae sal aan SANParke oorhandig word om as inligting te dien vir die Park Bestuurs Plan.

3 AGTERGROND EN DOEL VAN DIE PUBLIEKE DEELNAME PROSES

'n Kort agtergrond oor die geskiedenis van die SKA projek asook die huidige stand van sake was deur SARAO aan die werkwinkel groep oorgedra.

SARAO was vereis om 'n omgewings assessering van die konstruksie van die SKA fase 1 projek te doen ten einde nakoming van die omgewings wetgewing te verseker. Die status van die projek as 'n Spesiale Infrastruktuur Projek(SIP) en die geografiese groter van die projek area het gelei tot 'n Strategiese Omgewings Assesserings (SOA) proses(een van die maniere beskikbaar vir die onderneming van 'omgewings assessering). Die WNNR was aangestel om die SOA te onderneem en die uitkomst van die SOA was 'n Geïntegreerde Omgewings Bestuursplan (GOBP). Die GOBP bevat die bestuurs uitkomst en aktiwiteite waaraan nagekom moet word om korrekte omgewings bestuur van die area te verseker.

Dit is die bedoeling om die SKA kern area as 'n Nasionale Park in terme van die Nasionale Omgewings Bestuurs: Beskermdes Areas Wet (Wet 57 van 2003) te verklaar. Dit word in die vooruitsig gestel dat SANParke as die Land Bestuur Gesag deur die Nasionale Navorsingstigting aangestel gaan word om die area in terme van Die Nasionale Omgewings Bestuurs: Beskermdes Areas Wet te bestuur. SANParke sal verantwoordelik wees vir ontwikkeling van 'n betuursplan. Deel van die beplannings proses is om die belanghebbendes in 'n publieke deelname proses betrokke te kry om die gewenste staat in vooruitsig te stel. Die beplannings fase is 'n stapswyse fase en die doel van die beplanning proses deur SANParke is om die belanghebbende partye in te sluit in 'n meer tegniese beplannings proses. Daar is egter 'n breër doel met die deelname proses en dit is om verhoudings te smee met die publiek wat sal lei tot volhoubare en samewerkende bande rondom goeie verstandhouding van ondersteuning en legitimiteit. Die deelname was gemik op 'n stel doelwit gedrewe besprekings wat as volg aan die werkwinkel voorgestel was:

- Die identifisering van uitdagings en risiko's deur die plaaslike gemeenskap;
- die identifisering en bespreking van spesiale eienskappe van die area; en
- die gewenste staat van die voorgestelde Nasionale Park

4 BEKOMMERNISSE EN UITDAGINGS ENIMPLIKASIES OP DIE GEWENSTE STAAT

Gedurende al drie werkwinkels het die deelnemers punte tot die aandag van die werkwinkel gebring in terme van bekommernisse en uitdagings wat hulle met die stigting van die park assosieer. Hierdie punte wat bespreek was het sekere bestuurs implikasies met betrekking to die Nasionale Park se gewenste staat. Al die gedetailleerde besprekings opsommings vir die individuele werkwinkels is aangeheg tot hierdie verslag en kan na verwys word.

Tabel 1: Punte wat in die publieke deelname gelig was

Punte uitgewys	Die gewenste staat bestuurs implikasies
Kommunikasie: bekommernisse was uitgewys oor die konsekwensie van kommunikasie.	Verseker gereelde, konsekwente, duidelike en eerlike kommunikasie tussen SANParke, SARAO en belanghebbendes geskied.
Problemasie van die Nasionale Park: Deelnemers het gewys daarop dat hulle nie bewus was dat 'n Nasionale Park geproklameer gaan word nie en dat hulle as gemeenskap nie daarvoor gekonsulteer oor hulle seining/gevoel van 'n Nasionale Park nie.	Om publieke deelname te hou deur die Nasionale Park beplannings fase vir die aansoek tot problemasie.
Heining: Naburige eiendoms eienaars moet gekonsulteer word oor heining spesifikasies vir problem dier beheer.	Die konstruksie van die heining moet in konstante konsultasie met die naburige grond eienaars gehou word. Gerbuik plaaslike kennis en ondervinding met die speifikasie en bou van die heining. Help met die bestuur en onderhoud van die heining om die beweging van probleem diere te beheer na naburige plase.
Predator beheer: Daar is 'n bekommernis dat karnivoor getalle dramaties sal verhoog in die Nasionale Park end at dit 'n effek sal hê op vee getalle.	Die bekendstelling van 'navorsings program om uit te vind hoe populasie dinamieka van meso-predatore beloop binne in die grense van die voorgestelde Nasionale Park asook die impak van moontlike populasie groei veranderinge. Om naburige grondeienaars by te staan met die bestuur van impak van probleem diere op kuddes.

<p>Produksie op Plase wat op risiko boer: Produksie van skape sal verminder as gevolg van 'n gebrek aan problem dier beheer.</p>	<p>Die bekendstelling van 'navorsings program om uit te vind hoe populasie dinamieka en groei van probleem diere sal beloop binne in die grense van die voorgestelde Nasional Park asook die impak van moontlike poulsaie groei veranderinge.</p>
<p>Korporatiewe Sosiale Belegging</p>	<p>Om deel te word van die plaaslike regerings dinamiek, spesifiek in terme van gesaamentlike regering wat verband hou met beplanning, operasionele bestuur en auditering van die Integreerde Ontwikkeling.</p> <p>Die bekendstelling en bestuur van wetenskaplik gebaseerde programme vir die omliggende skole in die gemeenskap.</p> <p>Die bekendstelling van omgewings opvoedkundige programme vir die omliggende skole in die distrik.</p> <p>Oorweeg toerisme aktiwiteite wat geskeduleer is rondom die beskikbaarheid van tye in die SARA0 skedule.</p>
<p>Werk skepping</p>	<p>Gebruik plaaslike gemeenskap vir die implementering van operationele vereistes binne die voorgestelde Park.</p> <p>Ontwerp Kort to Lang termyn werksgeleenthede binne die voorgestelde Nasional Park.</p>
<p>Toerisme: Toerisme was oorspronklik nie oorweeg nie. Daar is verwarring in term van toerisme en of toerisme toegelaat gaan word en hoe dit bedryf gaan word.</p>	<p>Voorsiening van gemeenskaps gebaseerde projekte vir die voordeel to die gemeenskap van kort tot lang termyn.</p> <p>Oorweeg toerisme aktiwiteite wat geskeduleer is rondom die beskikbaarheid van tye in die SKA skedule of wat nie impak op die operasionele SKA teleskope sal hê nie.</p>

5 SPESIALE EIENSKAPPE

Deel van die werkwinkels wat gehou was, was om die kennis van die plaaslike gemeenskap te bekom oor enige spesiale eienskappe van die area waar die Park geproklameer gaan word.

Tabel 2: Spesifieke eienskappe.

Spesiale Eienskappe van die Area	Omskrywings
“Kruie Fabriek”	Menigte van die plante wat in die area voorkom het medisinale waarde.
“Houtskool Fabriek”	Die uitheemse spesie beheer wat voorgestel word in die voorgestelde Nasionale Park kan geleentheid gee vir die produksie van houtskool wat ekonomiese waarde vir die omliggende gemeenskap sal hê as die gemeenskap kan deelneem.
Ou historiese geboue, klip mure en klip skaap kampe	Korbeel Huise wat in die voorgestelde Nasionale Park asook buite gevind kan word en op naburige plase. ‘n Korbeel Huis roete was voorgestel as ‘n toeriste roete waar toeriste die kans het om van die korbeel huise te kan besigtig. Ou grafte en begrafplase met erfenis waarde, ou historiese plaas geboue met erfenis waarde asook ou klip mure en krale.
Rots kuns	Die area is bekend vir rotskuns.
Prehistoriese toerusting	Areas in die omgewing was al geïdentifiseer waar argeologiese rots toerusting al gevind was.
Karoo Lam	Die Karoo lam is bekend as geurige vleis wat regoor die wêreld bekend is en wat mense geniet.
Voël paradys	Spesiale voëls wat uniek is aan die area soos die versamelvoël en spesifieke roofvoëls.
Karoo stilte	Die Karoo verskaf toeriste met stilte wat gesog is deur mense wat net weg wil kom van die stadsgejaag. Die stilte van die Karoo kan goed kombineer met ‘n sterrelig of ope lug ervaring.

Oop skoon lug en naglig	Oop nag lug sonder enige stadsligte wat impak op sterre kyk kan hê.
Mense	Die mense van die area is uniek en vriendelik en sal toeriste verwelkom en area graag wil deel.
Pragtige landskappe	Mooi landskappe wat verander van een omgewing in die SKA na die volgende. Landskap eieenskappe is die volgende: koppies, plat oop landskappe, rots dagsome, sout panne, gras vlaktes, struikagtige areas, droeë areas, droeë rivier beddings, heuwelagtige areas.
Kultuur Historiese Erfenis	<p>Ou Koisan toerusting en gereedskap hope wat gevind was in die Brandvlei area.</p> <p>Plaaslike kuns wat kulturele kuns asook draadwerk (spesifiek draad windpompe) insluit. 'n voorstel was gemaak om die kunstenaars na die SKA antennes te neem sodat hulle die antennes kan besigtig om 'n idee te kry vir draad antenne beeltjies wat gemaak en verkoop kan word.</p> <p>Tipiese kulturele aspekte soos stories wat oor vertel word en danse soos die riel. Daar was 'n voostel dat as toerisme in die park toegelaat word vir sterrekyk togte moet dit gekombineer word met plaaslike kos, Nama dans of riel dans en storie vertellery.</p>

OPS_002_v002

6 SLOTSOM

‘n Spesifieke verslag was vir die individuele werkwinkels geskryf in verband met die inligting wat ontvang was in elke werkwinkel (verwys na opsommings tabelle in die aanhangsels). ‘n Geintegreerde verslag vir die publieke deelname proses wat gehou was dwars deur die streek en wat Williston, Brandvlei en Carnavorn insluit sal geskryf word om alle gesprekspunte te reflekteer. Alle inligting wat bevat word in die verslae sal gebruik word om die gewenste staat van die park in die Bestuurs Plan te reflekteer. Verder word die inligting in verband met spesiale eieenskappe, bestuurs uitdagings en die gewenste staat van die park gebruik om doelwit stelling in die beplannings proses te maak.

As die konsep plan geskryf is sal dit voorgelê word vir verdere publiek kommentaar. SANParke sal dan ook nog ‘n rondte van publieke deelname skeduleer rondom Oktober 2018 as die konsep plan klaar bekend gemaak is.

VOORBERY DEUR:

Christian Gerhardt

Werkwinkel Fasiliteerder – NCC Environmental Services (Pty) Ltd

SANParke Beplannings Werkwinkel

M • 072 261 0301

E • christiang@ncc-group.co.za

Attachment Nr 1: Comments Table from Williston Workshop held on the 24/4/2017

OFS_002_v002

SANParks gewenste staat werskwinkel: Williston			
Onderwerp gelig	Beskrywing	Bespreking deur SARAO en SANParke vir meer duidelikheid	Bestuurs implikasies vir SANParke in terme van die gewenste staat.
Kommunikasie	<ul style="list-style-type: none"> Die belanghebbendes het bekommering geopper dat nie al die nodige lede van die gemeenskap bewus gemaak was van die werkwinkel nie weens 'n gebrek aan kommunikasie. Aanduiding was ook gegee dat meeste van die boere in die omgewing meeste van die tyd nie toegang tot die internet het nie end at selfoon seine ook nie altyd beskikbaar is nie. 'n Beroep was gemaak deur die belanghebbendes dat boodskappe verkieslik deur WhatsApp gestuur moet word, want boere kan daarop reageer sodra hulle die boodskap ontvang het as hulle by seën uitgekóm het. 	<p>SARAO se verteenwoordiger het die gemeenskaps verteenwoordigers daarop gewys dat alle kommunikasie en deelname plaasvind soos deur die wet voorgeskryf word en dat publieke deelname rekords aangehou word vir verwysing.</p>	<p>Verseker gereelde, konsekwente, duidelike en eerlike kommunikasie tussen SANParke, SARAO en belanghebbendes geskied.</p>
Problemasie van die Nasionale Park	<ul style="list-style-type: none"> Die belanghebbendes het aangedui dat dit blyk asof die Nasionale Park al klaar op besluit was sonder konsultasie met die plaaslike gemeenskap of hulle die park wil hê of nie. Die belanghebbendes het aangedui dat hulle 'n negatiewe gevoel het teenoor die problemasie van 'n Nasionale Park in die area end at 'n Park nie eintlik aanvaarbaar is nie. 	<p>SARAO het aangedui dat die besluit om SANParke te nader gebaseer was op die besluit van die Department van Omgewingsake om die GOBP goed te keur. Die GOBP stipuleer dat die land op 'n omgewings volhoubare manier bestuur moet word.</p> <p>SANParke het vir die deelnemers aangedui dat die werskwinkel net die begin is van 'n proses om 'n plan te skryf wat deel uitmaak van 'n aansoek tot die Minister van Omgewingsake om 'n ingeligte besluit oor die aanvaarding of verwerping van die voorgestelde problemasie te maak.</p>	<p>Om publieke deelname te hou deur die Nasionale Park beplannings fase vir die aansoek tot problemasie.</p>

<p>Grens heining</p>	<p>Die volgende vrae en bekommernisse was deur die deelnemers van die werkwinkel geopper in terme van die grensdraad wat rondom SKA gespan moet word:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Eieinaarskap van die heining: Belanghebbendes wou weet wie die eienaar van die heining gaan wees. • Bestuur van die heining: Belanghebbendes wou weet wie verantwoordelik gaan wees tussen SARAO en die naburige plaas eienaars vir die bestuur van die SKA grensheining. Wie gaan verantwoordelik wees vir heinings onderhouds onkoste en gaan naburige plaas eienaars ook finansiële moet opdoek vir onderhoud en skade? • Heining spesifikasie: Watter tipe heining gaan gespan word fdeur die voorgestelde Nasionale Park en sal die heining effektief wees om probleme diere uit naburige plase te hou? 	<p>SARAO het dit duidelik gemaak dat hulle die eienaar van die land is en dat SANParke genader was vir die omgewingsbestuur van die SKA area as 'n Nasionale Park.</p> <p>Fondes en onkoste sal deur SARAO behartig word en die Park sal befonds word deur SARAO.</p> <p>SARAO het aangedui dat daar 'n heining vergadering met die omliggende boere beplan is vir Mei 2018. Hierdie vergadering is spesifiek om alle uitdagings rondom die heining te bespreek.</p>	<p>Die konstruksie van die heining moet in konstante konsultasie met die naburige grond eienaars gehou word.</p> <p>Gerbuik plaaslike kennis en ondervinding met die spesifikasie en bou van die heining.</p> <p>Help met die bestuur en onderhoud van die heining om die beweging van probleem diere te beheer na naburige plase.</p>
<p>Tyd van eeindoms ontruiming to grens draad ten volle gespan is.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Verlate Plase en onbestuurde grense: Die periode tussen die plase wat verlaat moet word op die 30ste Junie 2018 en die span van die SARAO/SANParke grensdraad was bevraagteken. Spesifiek rondom probleem dier beheer en kudde beskerming. "Wat is die onmiddellike plan met btrekking tot probleem dier beheer vanaf die 1ste Julie 2018?" • Kudde verlies op naburige plaseasook finansiële vergoeding vir verlies weens die gebrek aan heinings op verlate plase is 'n 	<p>SARAO het aangedui dat die heining nog nie gespan kon word nie weens die land eienaars nog op die plase is/was nie.</p> <p>Beplanning van die heining het egter al begin en heining spesifikasies was al bespreek met SANParke. Die voorstel sal dan na die naburige plaas eienaars geneem word vir verdere insette en deelname rondom die heining spesifikasie.</p>	<p>'n Tydsraamwerk vir konstruksie van die heining konstruksie en voltooiings datum moet deurgegee word in 'n projek bestuursplan wat beskikbaar sal wees aan die gemeenskap.</p> <p>Die konstruksie van die heining moet in konstante konsultasie met die naburige grond eienaars gehou word.</p> <p>Gerbuik plaaslike kennis en ondervinding met die spesifikasie en bou van die heining.</p>

	<p>bekommernis. “Wie sal die naburige produsente kompenseer as daar ‘n verhoging in vee verlies vanaf die 1st Julie to die nuwe heining klaar gespan is?</p> <ul style="list-style-type: none"> • Hoekom het SARAO nog nie met die span van die heining begin nie? Dit as hulle geweet het dat plase deur Junie sal ontruim word dat dit naburige plaas eienaars kwesbaar sal laat? 		<p>Help met die bestuur en onderhoud van die heining om die beweging van probleem diere te beheer na naburige plase.</p>
Probleem dier beheer	<ul style="list-style-type: none"> • Vrae was gevra oor watter tipe diere in die Nasionale Park aangehou gaan word en of die Nasionale Park enige planne het om groter karnivore en sander wild in te voer. • Die verhoging van probleem diere getalle op verlate eiendomme gaan ‘n groot impak op naburige land eienaars hê. • Die sekuriteit van die naburige vee kuddes was bevraagteken in terme van die verhoging van probleem diere getalle na Park vestiging. 	<p>SARAO en SANParke het aangedui dat geen nuwe diere in die area bekend gestel gaan word nie.</p> <p>SARAO het aangedui dat ‘n probleem dier beheer navorsings program van stapel gestuur word en dat die navorsing antwoorde sal gee in terme van beheer maatreëls.</p>	<p>Die bekendstelling van ‘navorsings program om uit te vind hoe populasie dinamieka en groei van probleem diere sal beloop binne in die grense van die voorgestelde Nasionale Park asook die impak van moontlike populasie groei veranderinge op die omliggende omgewing.</p> <p>Om naburige grondeienaars by te staan met die bestuur van impak van probleem diere op kuddes.</p>
Navorsing in die area was nog nie genoeg nie.	<ul style="list-style-type: none"> • Navorsing in die area was nog nie voldoende om te wys dat produseernde plase eintlik ‘n negatiewe impak op die omgewing het nie. • Navorsing was nog nie voldoende om te bewys dat die impak van roofdiere op plase deur plase self veroorsaak word nie. SARAO kan nie die gevolgtrekking maak dat probleem diere al bestaan end at die Park geen effek op getalle gaan hê nie. 	<p>SARAO het aangedui dat ‘n navorsings program vir probleem dier beheer van stapel gestuur word end at die navorsings data deel van ‘n beheer program sal word.</p>	<p>Die bekendstelling van ‘navorsings program om uit te vind hoe populasie dinamieka en groei van probleem diere sal beloop binne in die grense van die voorgestelde Nasionale Park asook die impak van moontlike populasie groei veranderinge op die omliggende omgewing.</p> <p>Om naburige grondeienaars by te staan met die bestuur van impak van probleem diere op kuddes.</p>
Sekuriteit van die Plaas eienaars	<ul style="list-style-type: none"> • Die beskerming van naburige plase se inwoners was as ‘n bekommernis 	<p>Meer inligting is nodig van SARAO en SANParke.</p>	<p>SANParke moet saam werk met SAPD, naburige plaas eienaars en SARAO</p>

<p>wat rondom die beskermde area woon agtig is</p>	<p>uitgedruk. Die groot oop area en die lengte van die SKA grens word gesien as 'n aspek wat moeilik gaan wees om te beheer en word gesien as 'n hoë risiko vir omdat mense wat plaas anvalle kan uitdra maklik en ongemerk deur die area beweeg.</p>		<p>sekuriteit om ongewenste deurgang in die voorgestelde Park te beheer.</p>
<p>'n Bewarea eerder as 'n Nasionale Park.</p>	<ul style="list-style-type: none"> Die gemeenskap het die proses bevraagteken in terme van die konsulterings proses in terme van die proklemasie van die Nasionale Park. "Niemand het ons gevra of ons die Nasionale Park in die area wil hê nie". Die belanghebbendes het ook voorgestel dat die area wat as Nasionale Park geïdentifiseer was verander moet word na 'n bewarea. Dan sal daar groter belang wees asook 'n kans vir beter samewerking en mede-bestuur. 	<p>Die SANParke verteenwoordiger het die werkwinkel met 'n defenisie verskil tussen 'n bewarea en 'n Nasionale Park verskaf asook die rede vir die potensiële besluit vir die Park bo die bewarea.</p> <p>'n bewarea is 'n geregistreerde (by 'n plaaslike bewaring gesag) vrywillige vereniging tussen landgebruikers en eienaars wat samewerkend in 'n area hulle hulpbronne bestuur op 'n omgewings vriendelike manier sonder om die landsgebruik op hulle eiendomme noodwendig te verander.</p> <p>'n Nasionale Bewaarde Area is een eiendom wat deur 'n staats organisasie bestuur word.</p> <p>In terme van SKA se status as een land eienaar en die GOBP se vereistes vir 'n Area Bestuur Gesag vir die proklamasie van 'n Nasionale Park is die volgende logiese stap vir die Gesag om in lyn met die Nasionale Omgewings Bestuur: Bewarings Area Wet om Nasionale Park te skep.</p>	<p>SANParks moet mik daarna om in nou verband saam met die naburige grond eienaars te werk om bewaring te verbeter buite en die sekondêre effek op lands bestuur soos volhoubare ontwikkeling en boerdery in die area te versterk.</p>
<p>Volhoubare boerdery</p>	<ul style="list-style-type: none"> Die gemeenskap het aangedui dat boerdery toegelaat moet word op so 'n manier dat dit volhoubaar is. Die heining van die voorgestelde Nasionale Park moet in so 'n manier bestuur word dat dit impak op vee getalle sal voorkom of versag wat sal help met volhoubare boerdery. Belanghebbende partye het daarop 	<p>Die doel van die Nasionale Park is om vir SARAO te help om die volgende te beskerm en te bestuur:</p> <ul style="list-style-type: none"> Radio frekwensie integriteit; en omgewings integriteit soos bepaal deur die GOBP 	<p>Die voorgestelde Nasionale Park sal nie boerdery ondersteun binne in die Park gebied nie.</p>

	<p>gewys dat skape nie inmeng met die radio frekwensie van die SKA nie, so waarom kan boerdery nie in die area toegelaat word nie?</p> <ul style="list-style-type: none"> As 'n Nasionale Park geproklameer word is daar diere en menslike aktiwiteite wat verbind kan word met so 'n Park. Hoekom is daar nie 'n "stil boerdery" opsie wat toegelaat kan word nie? 	<p>SARAO het aangedui dat vee nie binne in die SKA gebied aangehou kan word nie, weens die risiko van aanspreeklikheid vir vee verlies. SARAO is nie bereid om aanspreeklikheid vir vee verlies te dra nie.</p>	
Belasting	<ul style="list-style-type: none"> Die belanghebbendes wou weet of die area wat nouas 'n Nasionale Park geproklameer gaan word van belasting vry gestel sal word weens koöperatiewe regering. Gaan die belastingslas op die skouer van die gemeenskap val? 	<p>SARAO het die gemeenskap ingelig dat die organisasie nog steeds belasting betaal en kan deur die munisipaliteit bevestig word. SARAO is bereid om met die Munisipaliteit vir 'n tarief te onderhandel as SANParke die grond bestuur oorneem.</p>	<p>Bestuurs implikasies op die gewenste staat is onduidelik en meer inligting is nodig.</p>
Deurgang	<ul style="list-style-type: none"> Die belanghebbendes van die werkswinkel het gevra of die beplande area darem deurgang sal voorsien, want as daar nie deurgang is nie sal dit reis tyd en afstand vermeerder. 	<p>SARAO het aangedui dat daar oorweging gegee word aan deurgang en dat sulke deurgangs paaie beheerpunte sal hê. Die gebruik van elektroniese gereedskap op die deurgangs paaie sal nie toegelaat word nie.</p>	<p>Toegangs beheer van lede van die publiek wat op deurgangs paaie in die Park gebied gaan ry sal streng beheer word deur SARAO</p> <p>Lede van die publiek wat deur die Park ry sal deur die Park bestuur word interme van impak op die omgewing.</p> <p>"Die Reëls van die Park" en van deurgang deur die Park moet aan die publiek verskaf word voor toelating in die Park by een van die beheer punte.</p>
Werk skepping	<ul style="list-style-type: none"> Sal die Nasionale Park bydra tot werkskepping in die area? 	<p>SARAO het aangedui dat opleidings programme vir die gemeenskap geoormerk was om mense in sekere areas op te lei in terme van werks vereistes en ambagte.</p> <p>SARAO het verder aangedui dat daar nog meer werk in die toekoms gaan wees en is as volg</p>	<p>Gebruik plaaslike gemeenskap vir die implementering van operationele vereistes binne die voorgestelde Park.</p> <p>Ontwerp Kort to Lang termyn werksgeleenthede binne die voorgestelde Nasionale Park.</p>

		<p>geklasifiseer:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Die konstruksie van SKA infrastruktuur • Operasionele onderhoud <p>SARAO en SANParke het verwys dat die Park sekere bestuurs programme gaan hê wat werkseleentheid kan skep en dat die moontlikhede ondersoek moet word.</p>	
--	--	--	--

Attachment Nr 2: Comments Table from Brandvlei Workshop: 25/4/2017

SANParks gewenste staat werskwinkel: Brandvlei			
Onderwerp gelig	Beskrywing	Bespreking deur SARAO en SANParke vir meer duidelikheid	Bestuurs implikasies vir SANParke in terme van die gewenste staat.
Werksskepping	<ul style="list-style-type: none"> Sal die Nasionale Park bydra tot werkskepping? Watter program sal die Nasionale Park begin om werskepping te ondersteun? 	<p>SARAO het aangedui dat opleidings programme vir die gemeenskap geormerk was om mense in sekere areas op te lei in terme van werks vereistes en ambagte.</p> <p>SARAO het verder aangedui dat daar nog meer werk in die toekoms gaan wees en is as volg geklasifiseer:</p> <ul style="list-style-type: none"> Die konstruksie van SKA infrastruktuur Operasionele onderhoud <p>SARAO en SANParke het verwys dat die Park sekere bestuurs programme gaan hê wat werksgeleentheid kan skep en dat die moontlikhede ondersoek moet word.</p>	<p>Gebruik plaaslike gemeenskap vir die implementering van operationele vereistes binne die voorgestelde Park.</p> <p>Ontwerp Kort to Lang termyn werksgeleentheid binne die voorgestelde Nasionale Park.</p>
Werks beperkings	<ul style="list-style-type: none"> Sal daar enige beperking wees in terme van ouderdom of fisiese vermoë in terme van werksopleiding en werk beskikbaarheid? 	<p>SARAO het aangedui dat alle werk spesifikasies insluit in die tenders wat beperkings sal stel rondom spesifieke werksfunksies.</p> <p>Die SANParke kontrak werk sal op 'n soortgelyke manier met 'n tender proses uitgestuur word. Die tenders sal werk spesifikasie en beskrywings bevat.</p>	<p>Voorsiening van 'n billike tender proses met betrekking to werkskepping in die plaaslike gemeenskap.</p>
Heining en sekuriteit van die gemeenskap.	<ul style="list-style-type: none"> Sal daar 'n heining rondom die voorgestelde Nasionale Park wees wat die diere binne gaan hou? Ons is bang dat van die diere kan uitbreek en mense kan beseer. 	<p>SANParke het aangedui dat die Park 'n heining rondom sal hê.</p> <p>SARAO het aangedui dat 'n bespreking met naburige plaaseienaars gaan plaasvind tydens Mei 2018 waar insette van die eienaars gera gaan word rondom die spesifikasie van die beplande heining.</p>	<p>Die konstruksie van die heining moet in konstante konsultasie met die naburige grond eienaars gehou word.</p> <p>Gerbuik plaaslike kennis en ondervinding met die speifikasie en bou van die heining.</p>

			Help met die bestuur en onderhoud van die heining om die beweging van probleem diere te beheer na naburige plase.
Predatore beheer	<ul style="list-style-type: none"> Sal die Park enige groot karnivore soos leeus hê wat 'n gevaar kan inhou vir die plaaslike gemeenskap. 	SANParks het aangedui dat daar geen nuwe gevaarlike diere in die Park aangehou sal word nie.	Onderhoud en monitering van die heining om die heining se integriteit te verseker. Inligting en opvoedkundige programme in terme van die parke binne plaaslike gemeenskappe.
Toerisme	<ul style="list-style-type: none"> Dit sal 'n groot voordeel wees vir die gemeenskap as toerisme toegelaat word in die Park 	Die doel van die Nasionale Park is om vir SARAO te help om die volgende te beskerm en te bestuur: <ul style="list-style-type: none"> Radio frekwensie integriteit; en omgewings integriteit soos bepaal deur die GOBP 	Voorsiening van gemeenskaps gebaseerde projekte vir die voordeel to die gemeenskap van kort tot lang termyn. Oorweeg toerisme aktiwiteite wat geskeduleer is rondom die beskikbaarheid van tye in die SARAO skedule.
Sal plaaslike mense die Park kan besoek?	<ul style="list-style-type: none"> Sal plaaslike mense die Park kan besoek om te sien hoe dit lyk en hoe die SKA lyk? 	SARAO het aangedui dat periodiese toerisme wat rondom die SKA onderhouds skedule gaan funksioneer as 'n moontlikheid oorweeg word.	Voorsiening van gemeenskaps gebaseerde projekte vir die voordeel to die gemeenskap van kort tot lang termyn. Oorweeg toerisme aktiwiteite wat geskeduleer is rondom die beskikbaarheid van tye in die SARAO skedule.
Mense en Bewaring	<ul style="list-style-type: none"> Sal mense oor die Park geleer word? 	SANParks het aangedui dat 'n deel van SANParke se bestuurprogram insiatiewe daar stel vir omgewings opvoedkundige programme veral in skole van die plaaslike gemeenskap.	Begin en bestuur wetenskap en omgewings gebaseerde opvoedkundige programme vir die skole in die omliggende omgewing.
Benoeming van die Nasionale	<ul style="list-style-type: none"> Die benoeming van die Nasionale Park was 		

Park	<p>deel van 'n kompetisie wat gehou was by die skole in die in die omgewing. The Die belanghebbende partye wou ook bydra tot die benoemings proses. Die volgende names was voorgestel:</p> <ul style="list-style-type: none"> ○ Meerkat Nasionale Park ○ Meerkat Lepelblom Nasionale Park ○ Lepelblom Nasionale Park ○ Kareeberg Hoogland Nasionale Park ○ Kareeberg Hantam Hoogland Nasionale Park ○ KHH Nasionale Park (As 'n afkorting van die vorige naam)		
------	---	--	--

Attachment Nr 3 Comments Table from Carnarvon Workshop: 26/4/2017

SANParks gewenste staat werskwinkel: Carnarvon			
Onderwerp gelig	Beskrywing	Bespreking deur SARAO en SANParke vir meer duidelikheid	Bestuurs implikasies vir SANParke in terme van die gewenste staat.
Opinie oor die area wat deur SANParke bestuur gaan word.	<ul style="list-style-type: none"> Die Park is hier, Maar ons kan nie daarna gaan kyk nie en ons gaan geen regte baat daarby vind nie, weens area beperkings. 'n Deelnemer het wel verwys dat die waarde van 'n Nasionale Park nie onderskat moet word nie en dat daar wel positiewe impak is tot die omliggende omgewing. Die plaaslike Munisipaliteit moet egter daarop fokus om die dorp Carnarvon meer toeriste vriendelik te maak. Die Plaaslike Munisipaliteit het aangedui dat die gedagte van 'n Nasionale Park positief ontvang word. 	SARAO het in die werkwinkel verwys na die vereistes van die GOBP wat spesifiseer dat die grond bestuur volhoubaar gedoen moet word en dat SANParke gekies was weens die organisasies se spesialiteit in terme van grond bestuur en bewaring.	Die toegang van besoekers en toeriste moet in die bestuurplan geadreseer word.
Die gebruik van toerusting in die SKA gebied.	<ul style="list-style-type: none"> Sal SANParke en SKA 'n formele ooreenkoms hê dat die Park geen toerusting gaan gebruik wat met die SKA se funksies sal inmeng nie? Verduidelik asseblief hoe so 'n kontrak sal werk? Die voorstel dat kettingsae gebruik gaan word vir uitheemse spesie verwydering moet bevraagteken word in konteks dat die SKA 'n elektronies beperkte area moet wees. Kettingsae en ander gemotoriseerde toerusting lewer 'n sekere elektroniese frekwensie. Hoekom is die area oorspronklik afgebaken vir elektroniese stilte as gemotoriseerde toerusting wat Hertz produseer nou toegelaat word? 	Meer inligting nodig van SARAO en SANParke.	<p>Verseker dat effektiewe bestuur van die Park kan plaasvind binne die beperkings wat uiteengesit word deur SARAO vir die SKA area.</p> <p>Die Park Bestuurs Plan voorsien metodes in konteks van die Park bestuurs doelwitte binne die SARAO beperkings in terme van radio frekwensie produksie en bestuur.</p>
Toerisme	<ul style="list-style-type: none"> Wat is die doel van die Park? Wie gaan die voordeel trek uit toerisme as toerisme oorweeg word? 	Die doel van die Nasionale Park is om vir SARAO te help om die volgende te beskerm en te bestuur:	Voorsiening van gemeenskaps gebaseerde projekte vir die voordeel to die gemeenskap van kort tot lang

		<ul style="list-style-type: none"> • Radio frekwensie integriteit; • en omgewings integriteit soos bepaal deur die GOBP 	<p>termyn.</p> <p>Oorweeg toerisme aktiwiteite wat geskeduleer is rondom die beskikbaarheid van tye in die SKA skedule of wat nie impak op die operasionele SKA teleskope sal hê nie.</p>
Kommunikasie	<ul style="list-style-type: none"> • Die belanghebbends het beswaar gemaak dat nie al die lede van die gemeenskap van die werkwinkel bewus was nie en dat die werkwinkel nie op die regte tyd geskeduleer was nie (vis a vis 'n lang naweek). 'n Terugkomende deelname proses was aangevra en as so 'n proses nie kan plaas vind nie moet besprekings gestaak word tot all moontlike deelnemers beskikbaar sal wees. • Die werkwinkel was geadverteer as 'n inligting sessie en nie 'n werkwinkel nie. Dit het deelnemers bekommer want dan was daar 'n gebrek aan voorbereiding. Deelnemers het ook gevra dat die besprekings punte aan hulle verskaf word voor die tyd. 	SARAO se verteenwoordiger het die gemeenskaps verteenwoordigers daarop gewys dat alle kommunikasie en deelname plaasvind soos deur die wet voorgeskryf word en dat publieke deelname rekords aangehou word vir verwysing.	Verseker gereelde, konsekwente, duidelike en eerlike kommunikasie tussen SANParke, SARAO en belanghebbendes geskied.
Problemasie van die Nasionale Park.	<ul style="list-style-type: none"> • Die belanghebbendes het aangedui dat dit blyk asof die Nasionale Park al klaar op besluit was sonder konsultasie met die plaaslike gemeenskap of hulle die park wil hê of nie. • Is die besluit dat die daar 'n Nasionale Park geproklameer word finaal of kan die besluit nog heroep word. Sal SARAO en SANParke die gemeenskap nog oor die besluit inlig? • Is die die Park benoemings kompetisie wat SARAO en die Regering gehou het vir skool kinders 'n 	SARAO het aangedui dat die besluit om SANParke te nader gebaseer was op die GOBP wat deur die WNNR en die Departement gekonsulteer was. Die GOBP stipuleer dat die land op 'n omgewings volhoubare manier bestuur moet word.	Om publieke deelname te hou deur die Nasionale Park beplannings fase vir die aansoek tot problemasie.

	<p>bevestiging en het SARAO dit nie nodig geag om die gemeenskap oor die Nasionale Park in te lig nie?</p>		
<p>Heinings</p>	<p>Die volgende vrae en bekommernisse was geopper deur die belanghebbendes met betrekking tot die grens heining rondom die SARAO en voorgestelde SANParke area:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Heining spesifikasie: Bekommernisse was geopper in terme van die tipe heining wat die Nasionale Park sal gebruik en of dit effektief genoeg sal wees om probleemdiere uit naburige plaaslande te kan hou. Die volgende spesifieke vrae was geopper: <ul style="list-style-type: none"> ○ Kan SARAO en die naburige land eienaars 'n formele ooreenkoms aangaan waar die land eienaars die reg gegee word om die grens heining van die SKA area te kan spesifiseer? Dit sal gesien word as 'n regverdige ooreenkoms tussen SARAO/SANParke en die omliggende produsente om kleinvee te beskerm. ○ Wat gaan die spesifikasie van die heining wees? Die nuwe SANParke area sal 'n area wees waar verhoging in teling van probleem diere gaan plaasvind. Probleemdiere soos jakkalse en rooikatte leer ook hoe om deur of oor heinings te kom. • Eienaarskap van die heining: Belanghebbendes wou weet wie die eienaars van die heining gaan wees. • Bestuur van die heining: Belanghebbendes wou weet watter partye verantwoordelik vir die bestuur van die heining sal wees. Bekommernis was geopper oor die bestuurskoste van die 	<p>Bestuur van die die park sal deur SANParke behartig word, befonds deur SARAO gebaseer op 'n goedgekeurde Park Besuursplan.</p> <p>SARAO het aangedui dat daar 'n heining vergadering met die omliggende boere beplan is vir Mei. Hierdie vergadering is spesifiek om alle uitdagings rondom die heining te bespreek.</p>	<p>Die konstruksie van die heining moet in konstante konsultasie met die naburige grond eienaars gehou word.</p> <p>Gerbuik plaaslike kennis en ondervinding met die speifikasie en bou van die heining.</p> <p>Help met die bestuur en onderhoud van die heining om die beweging van probleem diere te beheer na naburige plase.</p>

	<p>heining en dat naburige boere finansiële verantwoordelik gehou kan word vir die bestuur en onderhoud van die grens heining tussen SARAO, SANParke en hulle.</p>		
<p>Predatore beheer/Probleem dier beheer</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Kan SARAO en die naburige eiendomme 'n formele ooreenkoms aangaan dat die beheer van probleem diere deur bevoegde probleem dier spesialiste of jagters van die plaaslike area uitgevoer kan word as 'n diens. Dit sal net regverdig wees in terme van die beskerming van produsente se skaap voorraad soos SARAO ook die radio frekwensies beskerm. • Hoe sal SARAO en SANParke probleem diere beheer en deur wie sal dit gedoen word? Of sal probleem diere net nagespoor en nagevors word selfs al sal die probleem vererger? • Wat is die onmiddellike plan as daar in 'n kort termyn van 1 Julie 2018 af 'n drastiese vermeerdering in skaap verliese is weens probleem diere? • Watter diere, spesifiek karnivore, sal in die Park aangehou word en is daar sprake dat groter karnivore ingevoer kan word? 	<p>SARAO en SANParke het aangedui dat geen nuwe diere in die voorsiene toekoms weens die impak van die droogte en oorbeweiding in die SARAO eiendom geplaas gaan word in die nie. Die Park Bestuur Plan sal veld bestuur aanspreek asook die herinstelling diere wat histories in die area voorgekom het. Dit word nie geantisipeer dat enige groot karnivore of die groot 5 gevestig gaan word nie.</p> <p>SARAO het aangedui dat 'n probleem dier beheer navorsings program van stapel gestuur word en dat die navorsing antwoorde sal gee in terme van beheer maatreëls.</p>	<p>Die bekendstelling van 'navorsings program om uit te vind hoe populasie dinamieka van meso-predatore beloop binne in die grense van die voorgestelde Nasional Park asook die impak van moontlike populasie groei veranderinge.</p> <p>Om naburige grondeienaars by te staan met die bestuur van impak van probleem diere op kuddes.</p>
<p>Produksie van naburige plase</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Vee bemarkers van Calvinia het al veslag gelewer dat die Tankwa Karoo Nasional Park dramatiese effekte op produksie in die streek gehad het. Produserende boere om die Park het aangedui dat hulle speen persentasies varieer tussen 60 en 70%. Dit wys dat daar geen beheer oor probleem diere van SANParke af is nie. Produserende boere kan nie bekostig om 30% vee verlies te lei nie. • Is daar huidiglik 'n impak studie wat bestaan oor die effek van die Tankwa Nasional Park en die effek op plaaslike produksie van vee asook 	<p>SARAO en SANParke het aangedui dat geen nuwe diere in die area bekend gestel gaan word nie.</p>	<p>Die bekendstelling van 'navorsings program om uit te vind hoe populasie dinamieka en groei van probleem diere sal beloop binne in die grense van die voorgestelde Nasional Park asook die impak van moontlike populasie groei veranderinge.</p>

	<p>ekonomiese impak? As so 'n studie gedoen was kan dit beskikbaar gestel word aan die plaaslike produsente? As so 'n studie nog nie gedoen was nie kan 'n impak studie behartig word voor die proklemasie van die Nasionale Park om 'n ingeligte besluit te neem oor die proklemasie van die Park?</p>		
<p>Ekonomiese Impak</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Hoe gaan SARAQ/SANparke die ekonomiese bydrae van 38 produserende eenhede vervang wat nou verwyder is? • Die aanname word gemaak dat alle inkomste wat gemaak word deur die Park na SANParke toe sal gaan. Wat is die ekonomiese waarde wat die Park vir die omliggende omgewing het indien enige? • SARAQ is verantwoordelik vir die ekonomiese verarming van die Carnarvon distrik. Dit is weens die gebruik van groot skaal en spesialis kontrakteurs. Hierdie kontrakteurs kontrakteur dan werk uit na plaaslike kontrakteurs wat na die afloop van die kontrak glad nie betaal word nie. Kan SARAQ en die besigheids gemeenskap nie die kontrak voorwaardes hersien nie? Dit is om verdere geen- of wan betalings in die kiem te smoor. 	<p>'n Aantal inisiatiewe was onderneem om die impak van SARAQ se lands aankope program te verminder. Die verlating van land was verander van Desember 2017 tot Junie 2018; Besit rente op R70,00 per ooi per jaar vergeleke met die ekonomiese koers van tussen R 280 en R 350 per ooi; Werksverskaffing vir plaas werkers by SARAQ; Finansiële ondersteuning vir die bou van 'n voedingskraal in Williston.</p> <p>SARAQ het aangedui dat opleidings programme vir die gemeenskap geoormerk was om mense in sekere areas op te lei in terme van werks vereistes en ambagte.</p> <p>SARAQ het verder aangedui dat daar nog meer werk in die toekoms gaan wees en is as volg geklasifiseer:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Die konstruksie van SKA infrastruktuur • Operasionele onderhoud <p>SARAQ en SANParke het verwys dat die Park sekere bestuurs programme gaan hê wat werksgeleenthede kan</p>	<p>Gebruik plaaslike gemeenskap vir die implementering van operationele vereistes binne die voorgestelde Park.</p> <p>Ontwerp kort tot lang termyn werksgeleenthede binne die voorgestelde Nasionale Park.</p> <p>Klein kontrakteurs en besigheid moet identifiseer waar SARAQ ondesteuning kan gee deur opleiding en verbetering van vaardigheid om verbeterde besigheid te verseker en om genoeg beskerming te gee teenoor nie betaling van kontrakteurs.</p>

		skep en dat die moontlikhede ondersoek moet word.	
Grond Eise	<ul style="list-style-type: none"> Hoe sal die verhouding tussen SARAO en SANParke toekomstige land eise beïnvloed? As die Park eers geproklameer is hoe gaan land eise afgehandel word? <ul style="list-style-type: none"> Sal grond nog aan eisers besorg word? of; Gaan grond eisers gekompenseer word? 	<p>SARAO het aangedui dat dat grond eise deur alle betrokke partye ondersoek moet word en dat die Departement van Plaaslike Ontwikkeling en Landelike Hervorming(DPOLH) betrokke moet wees by so 'n gesprek.</p> <p>Tot op datum was daar geen grondeise spesifiek in terme van die voorgestelde park gebied ingedien nie.</p>	Die Park en die gemeenskap moet saam met die DPOLH werk om grond eise af te handel wat deur eisers ingestel was.
Erfenis	<ul style="list-style-type: none"> Sal infrastruktuur, geboue en skaap kampe behoue bly of sal dit deur SANParke verwyder word? Sal die infrastruktuur behoue bly vir toekomstige generasies as die Park weer gedeproklameer word en die SKA projek ten einde geloop het? 	SANParke het aangedui dat die doel van 'n Nasionale Park is om die omgewing weer te verander na 'n oorspronklike natuurlike toestand. Strukture met erfinis status sal nie verwyder word sonder 'n erfenis studie en lisensie nie.	Bestaande infrastruktuur wat voorkom in die voorgestelde Nasionale Park moet bestuur word in terme van die Erfenis spesialis verslag en in terme van raad van 'n erfenis spesialis.
Besoek van familie grafte	<ul style="list-style-type: none"> Sal die vorige landeienaars en plaas werkers van die eiendom wat opgekoop was toegelaat word om familie grafte en begrafplase te besoek. 	SARAO en SANParke het aangedui dat hierdie geleentheid gegun sal word binne die skeduleering van die SKA.	<p>Kommunikeer aan families wanneer 'n onderhouds periode geskeduleer word om grafte besoeke gesaamentlik te reël.</p> <p>Behou prioriteits plekke vir families wanneer toerisme geskied tydens onderhouds periodes.</p>
Volhoubare boerdery	<ul style="list-style-type: none"> Is die proklamasie van die Park en al die geasosieerde aktiwiteite wat tipies met 'n Nasionale Park verband hou nie beskou as 'n risiko vir die SKA radio teleskoop se seine nie? Die Park 	SARAO het aangedui dat vee nie binne in die SKA gebied aangehou kan word nie, weens die risiko van aanspreeklikheid vir vee verlies.	Die voorgestelde Nasionale Park sal nie boerdery ondersteun binne in die Park gebied nie.

	<p>moet winsgewend wees wat beteken dat daar kliente moet wees wat die Park besoek. Hoekom moes boerdery dan gestaak word? Kan SARAO asseblief hulle posisie hieroor verduidelik?</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kan kleinskaalse boerdery binne die SKA nie oorweeg word onder streng kontraktuele voorwaardes nie? Kan dit nie as alternatief tot 'n Nasionale Park gesien word nie? 	<p>SARAO is nie bereid om aanspreeklikheid vir vee verlies te dra nie en dat grond aangekoop was om die risiko te versag.</p>	
Deurgang	<ul style="list-style-type: none"> • Wat is die toekoms van die Brandvlei pad? Sal die pad gesluit wees of sal dit oop bly met toegangs beheer? • Die belanghebbendes van die werkwinkel het gevra of die beplande area darem deurgang sal voorsien, want as daar nie deurgang is nie sal dit reis tyd en afstand vermeerder. 	<p>SARAO het aangedui dat daar oorweging gegee word aan deurgang en dat sulke deurgangs paaie beheerpunte sal hê. Die gebruik van elektroniese gereedskap op die deurgangs paaie sal nie toegelaat word nie.</p>	<p>Toegangs beheer van lede van die publiek wat op deurgangs paaie in die Park gebied gaan ry sal streng beheer word deur SARAO</p> <p>Lede van die publiek wat deur die Park ry sal deur die Park bestuur word interme van impak op die omgewing.</p> <p>“Die Reëls van die Park” en van deurgang deur die Park moet aan die publiek verskaf word voor toelating in die Park by een van die beheer punte.</p>
Korporatiewe Sosiale Belegging (KSB)	<ul style="list-style-type: none"> • Die Pixley Ka Seme Distriks Raad het as volg kommentaar gelewer: <ul style="list-style-type: none"> • SARAO en SANParke moet 'n goed gepubliseerde KSB program hê en beide organisasies moet deel form van die omliggende gemeenskap se ekonomiese ontwikkelings programme in die distrik. • Beide SARAO en SANParke moet 'n poging aanwend om in samewerking met die Distriks Raad en Plaaslike Munisipaliteit opvoedkundige 	<p>SARAO en SANParke het aangedui dat hulle graag saam met die distriks raad sal wil werk en dat die kommentaar genoteer is.</p>	<p>Om deel te word van die plaaslike regerings dinamiek, spesifiek in terme van gesaamentlike regering wat verband hou met beplanning, operasionele bestuur en auditering van die Integreerde Ontwikkeling.</p> <p>Die bekendstelling en bestuur van wetenskaplik gebaseerde programme vir die omliggende skole in die gemeenskap.</p> <p>Die bekendstelling van omgewings</p>

	<ul style="list-style-type: none"> • programme te begin. • SARAO en SANParke moet deel form van die ontwikkeling van plaaslike klein, medium en mikro ondernemings binne die plaaslike gemeenskap. • Meer Regerings instellings moet betrek word by die huidige deelname proses. • SARAO en SANParke moet deel form van die distriks kommunikasie forum • SKA moet deel form van die Geïntegreerde Ontwikkeling Beplanning. 		<p>opvoedkundige programme vir die omliggende skole in die distrik.</p> <p>Oorweeg toerisme aktiwiteite wat geskeduleer is rondom die beskikbaarheid van tye in die SARAO skedule.</p>
<p>Werkseeping</p>	<ul style="list-style-type: none"> • As die Nasionale Park geproklameer is watter versekering is daar wat aan die plaaslike gemeenskap gegee kan word dat hulle gebruik sal word deur die Nasionale Park vir werk binne die Park? • SARAO het werk en opleiding aan die plaaslike gemeenskap oor die laaste 10 jaar belowe, maar ons sien dat net 'n spesifieke gekose groep mense werk kry. Dit is weens opleiding wat nie vroegtydig plaasgevind het nie of wat nie goed genoeg was vir die werkskriteria nie. Projekte het dus begin sonder konsiderering van plaaslike mense. 'n groot gedeelte van plaaslike inwoners sit nog steeds sonder werk en mense van buite af word gereeld gebruik. Gaan SANParke die Park bestuur op dieselfde wyse? • Sal werksgeleenthede wat SARAO en SANParke bied permanent wees? Kommunikasie wat van die projek ontvang word wys daarop dat werkskepping nie volhoubaar gaan wees nie en dus sal dit net 'n periodiese positiewe effek op die 	<p>SARAO het aangedui dat opleidings programme vir die gemeenskap geormerk was om mense in sekere areas op te lei in terme van werks vereistes en ambagte.</p> <p>SARAO het verder aangedui dat daar nog meer werk in die toekoms gaan wees en is as volg geklasifiseer:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Die konstruksie van SKA infrastruktuur • Operasionele onderhoud <p>SARAO en SANParke het verwys dat die Park sekere bestuurs programme gaan hê wat werksgeleentheid kan skep en dat die moontlikhede ondersoek moet word.</p>	<p>Gebruik plaaslike gemeenskap vir die implementering van operationele vereistes binne die voorgestelde Park.</p> <p>Ontwerp Kort to Lang termyn werksgeleenthede binne die voorgestelde Nasionale Park.</p>

	plaaslike gemeenskap hê.		
Deursigtigheid	<ul style="list-style-type: none"> Kan alle geouditeerde dokumente van die begin van die SKA aan die publike bekend gestel word vir hersiening? 	SARAO is 'n nasionale entiteit wat deel form van die Nasionale Navorsingsstigting. Alle finansiële inligting word geoudit deur interne ouditeure en deur die Ouditeur Generaal se kantoor.	Die voorgestelde Nasionale Park moet bestuur word in 'n deursigtige manier.